

Edinburgh

18e eeuw

1

Niet als ik een belachelijk grote hap van een glazuurbroodje heb genomen, snijdt Callum zijn vinger eraf.

We zijn halverwege onze vaste avondroutine in de bakkerij; de winkel is al dicht en de net aangestoken lantaarns langs de Cowgate schilderen stralenkransen van stroperig licht in de schemering. Ik was de vaat van vandaag en Callum droogt af. Omdat ik altijd als eerste klaar ben, mag ik straks mijn tanden in het overgebleven gebak van vandaag zetten terwijl ik wacht tot hij de inhoud van de kassa heeft geteld. Op de toonbank liggen de drie glazuurbroodjes waar ik de hele dag al op zit te azen; Callum spuit het kleverige, doorschijnende suikerglazuur er altijd dik op, alsof hij wil goedmaken dat zijn vader, van wie hij de bakkerij heeft overgenomen, daar jarenlang op bezuinigde. Na een lange dag beginnen de onverkochte broodjes wat in te zakken en de kersen erbovenop glijden langs de zijkant omlaag. Gelukkig ben ik nooit het type meisje geweest dat zich overdreven veel met esthetica bezighoudt. Ook broodjes nog veel lelijker dan deze zou ik met alle liefde hebben opgegeten.

Callum is altijd al een schichtige man geweest, die niet van oogcontact houdt, maar vanavond is hij schrikachtiger dan anders. Vanochtend stapte hij op een botervorm, die meteen in tweeën brak, en hij heeft twee platen met brioches laten aanbranden. Elk bord dat ik hem aangeef, laat hij bijna vallen en hij staart naar het plafond terwijl ik het gesprek gaande probeer

te houden. Zijn toch al blozende wangen zijn nog roder dan normaal.

Het stoort me niet bijzonder dat ik van ons tweeën altijd het meeste praat. Zelfs op zijn loslippigste dagen ben ik meestal de grootste prater. Of laat hij me dat zijn. Terwijl hij het laatste bestek afdroogt, vertel ik hem over de tijd die is verstreken sinds ik mijn laatste brief aan de Royal Infirmary heb gestuurd over mijn toelating tot hun opleidingsziekenhuis, en over de arts die vorige week op mijn verzoek om bij een van zijn secties aanwezig te mogen zijn met een berichtje van slechts twee woorden antwoordde: *Nee, bedankt*.

‘Misschien moet ik een andere strategie kiezen,’ zeg ik terwijl ik de bovenkant van een glazuurbroodje pluk en naar mijn mond breng, hoewel ik heus wel weet dat het te groot is voor één hap.

Callum kijkt op van het mes dat hij afdroogt en roept zo fel: ‘Wacht, niet opeten!’ dat ik ervan schrik, en daarvan schrikt hij weer, waardoor het mes door de theedoek schiet en een stukje van zijn vinger snijdt. Met een zachte plons landt het losse topje in het afwaswater.

Onmiddellijk welt er bloed op; het druipt van zijn hand in het afwaswater, waar het als uit de knop barstende klaprozen door het sop wolkt. Alle kleur uit zijn gezicht trekt weg en starend naar zijn hand zegt hij: ‘O, hemeltje!’

Ik moet toegeven: zo opgewonden als nu ben ik in Callums aanwezigheid nooit eerder geweest. Sowieso kan ik me de laatste keer dat ik zo opgewonden was niet herinneren. Hier sta ik vlak naast een medisch noodgeval, zonder mannelijke artsen in de buurt om me weg te duwen en de leiding over te nemen. Met een half afgesneden vinger is Callum interessanter dan ik hem ooit heb gevonden.

Ik blader door de mentale verzameling van medische kennis die ik in jaren van studie vergaard heb, en kom, zoals meestal, uit bij dokter Alexander Platts *Treaties on human blood and its movement through the body*. In dat boek schrijft hij dat handen complexe instrumenten zijn: elke

hand bevat zevenentwintig botjes, vijf pezen, drie belangrijke zenuwen, twee slagaders, twee belangrijke spiergroepen en een ingewikkeld netwerk van bloedvaten dat ik nog uit mijn hoofd probeer te leren, allemaal ingepakt in weefsel en huid en gecompleteerd met vingernagels. Er zijn tastcomponenten en motorische functies – die op alles invloed hebben, van het vermogen om tussen vinger en duim een snufje zout op te pakken tot het buigen van de elleboog – die in de hand beginnen en helemaal doorlopen tot in de arm, en dat alles kan door een verkeerd geplaatst mes flink in de war worden gegoooid.

Als een konijn dat verlamd is na het dichttrekken van een strik staart Callum nog steeds met grote ogen naar zijn vinger, zonder een poging te doen om het bloeden te stelpen. Ik gris de theedoek uit zijn hand en wikkel die om de vinger heen, want het belangrijkste wat je moet doen als je te maken hebt met een wond waar het bloed zo hard uit stroomt, is het spul eraan herinneren dat het in het lichaam veel meer goed kan doen dan erbuiten. Bijna onmiddellijk dringt het door de stof heen, en mijn handpalmen worden rood en kleverig.

Mijn handen trillen niet, merk ik blozend van trots op, zelfs niet na de flinke optater die mijn hart kreeg tijdens het afsnijden zelf. Ik heb de boeken gelezen. Ik heb anatomische tekeningen bestudeerd. Ooit heb ik mijn eigen voet opengesneden in een vreselijk ondoordachte poging te begrijpen hoe de door mijn huid zichtbare blauwe aderen er van dichtbij uitzien. En hoewel medische boeken met de geneeskundige praktijk vergelijken net zoals is als zeggen dat een plas in de tuin net de oceaan is, ben ik hierop zo goed voorbereid als ik maar zijn kan.

Zo heb ik het nooit voor me gezien, de behandeling van mijn eerste echte patiënt in Edinburgh: in de achterkamer van een piepklein bakkerswinkelje waarin ik me afbeul om het hoofd boven water te houden tussen de vruchteloze smeekschriften door waarin ik de universiteit en een hele rits zelfstandig werkende artsen toestemming vraag om te mogen studeren.

Maar na het jaar dat ik achter de rug heb, grijp ik elke gelegenheid om mijn kennis in praktijk te brengen maar al te graag aan. Een gegeven paard, bek, kijken, je weet wel.

‘Hier, ga zitten.’ Ik dirigeer Callum naar het krukje achter de toonbank, waar ik elke dag de munten van zijn klanten in ontvangst neem omdat ik sneller ben met het wisselgeld dan meneer Brown, de tweede klerk. ‘Hand boven je hoofd houden,’ zeg ik, want op die manier helpt in elk geval de zwaartekracht mee om zijn bloed in zijn lichaam te houden. Hij gehoorzaamt. Daarna vis ik het verdwaalde vingertopje uit de wasbak; ik heb eerst een paar slijmerige deegklontjes te pakken voordat ik het eindelijk vind.

Ik loop terug naar Callum, die nog steeds beide handen boven zijn hoofd houdt, waardoor het lijkt alsof hij zich overgeeft. Hij is wit als meel, of misschien zit er ook wel echt meel op zijn wangen. Hij is niet van het nette soort. ‘Is het erg?’ vraagt hij schor.

‘Nou ja, goed is het niet, maar het had veel erger kunnen zijn. Laat me maar even kijken.’ Hij begint de theedoek los te wikkelen, en ik preciseer: ‘Nee, armen omlaag. Als je ze zo hoog houdt, kan ik er niet naar kijken.’

Het bloeden is niet gestopt maar wel afgenomen, dus kan ik de theedoek lang genoeg weghalen om de wond goed te bekijken. Er is een minder groot stuk van zijn vinger af dan ik had verwacht. Hoewel hij een flink deel van zijn vingerafdruk en een lelijke hap uit zijn nagel heeft afgesneden, heeft hij het bot niet geraakt. Als je dan toch een deel van je vinger moet kwijt-raken, kun je op niets beters hopen.

Ik trek de huid aan beide kanten van de wond omhoog en eroverheen. In mijn tas zit een naaisetje, aangezien ik deze winter al drie keer de knoop van mijn mantel ben verloren en ik er genoeg van had dat die vreselijke wind van over Nor Loch de jaspanden liet wapperen als ik door de stad liep. Om de huidflap op zijn plek te houden zijn er maar drie steekjes nodig – volgens een techniek die ik niet uit *A general system of surgery* heb geleerd, maar van het spuuglelijke kussenovertrek waar ik van mijn

moeder een belachelijk uitziend hondje op moest borduren. Tussen de hechtingen wellen nog een paar druppeltjes bloed op, en ik kijk er fronsend naar. Als het steken op een kussensloop waren geweest, had ik ze uitgehaald voor een tweede poging.

Maar dan bedenk ik hoe weinig oefening ik heb gehad met het sluiten van een geamputeerd lichaamsdeel – en vooral zo'n klein en fragiel lichaamsdeel – en hoeveel minder het bloeden is geworden, en ik sta mezelf een moment van trots toe voordat ik me richt op de tweede prioriteit uit dokter Platts verhandeling over vleeswonden: infectie voorkomen.

'Blijf hier,' zeg ik alsof hij ook maar enige aanvechting voelt om ergens naartoe te gaan. 'Ik ben zo terug.'

In de keuken breng ik op het fornuis, dat nog warm is en zich snel laat oppoken, vlug wat water aan de kook. Daar voeg ik vervolgens wijn en azijn aan toe, en met een theedoek die ik in het mengsel heb gedoopt loop ik terug naar Callum, die nog steeds met grote ogen achter de toonbank zit.

'Je gaat toch niet... Moet je... hem eraf snijden?' vraagt hij.

'Nee, dat heb jij al gedaan,' antwoord ik. 'We gaan niks amputeren, alleen schoonmaken.'

'O.' Hij kijkt naar de wijnfles in mijn hand en slikt een keer. 'Ik dacht dat je me wilde verdoven.'

'Ik dacht dat je misschien een slok wilde.' Ik steek hem de fles toe, maar hij pakt hem niet aan.

'Die wilde ik bewaren.'

'Waarvoor? Hier, geef me je hand.' Met de natte theedoek dep ik voorzichtig de hechtingen – die veel netter zijn dan ik aanvankelijk dacht; ik ben veel te streng voor mezelf. Callum hoest met bolle wangen zodra hij de zure azijnlucht ruikt. Daarna hoef ik alleen nog een reep kaasdoek om de vinger heen te wikkelen en in te stoppen.

Gehecht, verbonden en klaar. Fluitje van een cent.

Het feit dat ik een jaar lang van mannen te horen heb gekregen dat ik

ongeschikt ben voor dit werk geeft mijn trots alleen maar een venijnig randje, en voor het eerst in al die lange, koude, ontmoedigende maanden voel ik dat ik net zo slim en handig ben als zij, en dus capabel genoeg om het beroep uit te oefenen waartoe ze me de weg willen versperren.

Ik veeg mijn handen af aan mijn rok, recht mijn rug en kijk om me heen in de bakkerij. Behalve alles wat sowieso moet gebeuren voordat we voor vanavond klaar zijn, moet in elk geval de afwas opnieuw worden gedaan. Er ligt een lang bloedspoor op de vloer, dat weggeschrobd moet worden voordat het opdroogt, er zit bloed op mijn mouw en ook zie ik wat spetters op Callums schort, die er vóór morgen uit geweekt moeten worden. En dan is er nog het vingertopje waar we vanaf moeten.

Naast me zucht Callum een keer diep en blaast daarna met getuite lippen zijn adem uit terwijl hij zijn hand bestudeert. ‘Nou, dit zet wel een domper op de avond.’

‘We waren gewoon aan het afwassen.’

‘Nou, eh... ik had nog iets... anders.’ Hij duwt zijn kin tegen zijn borst. ‘Voor jou.’

‘Kan het wachten?’ vraag ik. Ik ben al bezig uit te rekenen hoelang Callum hierdoor de ovens niet kan bedienen en vraag me af of meneer Brown misschien kan inspringen en hoeveel dit deze week zal opslokken van de tijd die ik had willen gebruiken om aan een traktaat over gelijkheid tussen mannen en vrouwen in het onderwijs te beginnen.

‘Nee, het is niet... Ik bedoel, ik denk... Misschien wel, maar...’ Hij plukt aan het verband, maar stopt ermee voordat ik hem kan terechtwijzen. Hoewel hij nog steeds bleek is, beginnen op zijn ronde wangen de blosjes alweer een beetje terug te keren. ‘Het is niet iets wat je kunt bewaren.’

‘Is het iets eetbaars?’

‘Het is een soort... Wacht... Blijf hier.’ Ondanks mijn protesten komt hij nogal wankel overeind en verdwijnt de keuken in.

Daar was me niets bijzonders opgevallen toen ik het mengsel van wijn

en azijn maakte, maar ik heb natuurlijk ook niet speciaal opgelet. Ik kijk of er bloed op mijn vingers zit en haal daarna een schone vingertop over de bovenkant van het glazuurbroodje dat ik eerder op het oog had. ‘Span je niet te veel in,’ roep ik hem achterna.

‘Nee hoor,’ antwoordt hij, en meteen daarna klinkt er gekletter alsof er iets van tin is omgestoten. ‘Niks aan de hand. Niet hierheen komen!’

Hij verschijnt weer achter de toonbank, met nog rodere konen dan eerst en één kletsnatte mouw, waarschijnlijk van de melk die hij met veel kabaal omstootte. Ook houdt hij een mooi porseleinen bord voor zich, met daarop één perfecte roomsoes.

Mijn adem stukt. Bij het zien van het gebakje trekt er een huivering door me heen die bij de bloedfontein uitbleef.

‘Wat eet je?’ vraagt hij op hetzelfde moment dat ik zeg: ‘Wat is dat?’

Hij zet het bord op de toonbank en gebaart daarna uitnodigend met zijn ongedeerde hand. ‘Het is een roomsoes.’

‘Dat zie ik ook.’

‘En het is – preciezer gezegd, omdat ik weet dat je van precisie houdt...’

‘Dat klopt, ja.’

‘... precies dezelfde roomsoes die ik je gaf op de dag dat we elkaar voor het eerst zagen.’ Zijn glimlach verflauwt en hij corrigeert: ‘Nou ja, niet precies die. Want dat was maanden geleden. En die heb je opgegeten, net als veel meer...’

‘Waarom heb je deze voor me gemaakt?’ Ik kijk naar de twee helften van de soes en de krullen dikke crème die ertussen zijn gespoten. Anders is hij nooit zo nauwgezet in zijn ambacht; zijn broden en koeken zien eruit zoals je kunt verwachten van een door en door Schotse bakker met handen als kolenschoppen. Maar dit is verzorgd en mooi gemaakt en... Verdraaid, het is toch niet te geloven dat ik precies weet wat voor soort gebak dit is en hoe belangrijk het is om het bloemmengsel te laten afkoelen voordat je het eraan toevoegt. Al die bakkersonzin legt beslag op belangrijke ruimte in

mijn hoofd, die eigenlijk gevuld zou moeten worden met feiten met betrekking tot de behandeling van verwijde knieslagaders en de verschillende soorten hernia's die in *Treaties on ruptures* worden beschreven en die ik met enorm veel moeite uit mijn hoofd heb geleerd.

'Misschien moeten we gaan zitten,' zegt hij. 'Ik voel me een beetje... licht in het hoofd.'

'Waarschijnlijk omdat je bloed hebt verloren.'

'Of... Ja. Dat zal het zijn.'

'En dit kan echt niet wachten?' vraag ik terwijl ik hem voorzichtig naar een van de tafeltjes meeneem die dicht bij elkaar geschoven voor in de winkel staan.

Hij neemt de roomsoes mee, die op het bordje wiebelt doordat zijn hand trilt.

'Je kunt beter naar huis gaan en rust nemen. Sluit in elk geval morgen de winkel. Of misschien kan meneer Brown op de leerlingen toezien. Als we alles eenvoudig houden... Simpele broodjes kunnen ze niet al te erg verpesten.' Hij maakt aanstalten om voor mij een stoel naar achteren te schuiven, maar ik wuif hem weg. 'Als je hier per se mee door wilt gaan, ga dan in elk geval zitten voordat je van je stokje gaat.'

We gaan ieder aan een kant van het tafeltje zitten, vlak naast het koude, beslagen raam. Verderop luidt de klok van de Saint Giles het hele uur. De huizen aan de Cowgate zijn grauw door de schemering, de hemel is betrokken en iedereen die langs de bakkerij loopt, is ingepakt in grijze wol, en ik durf te zweren dat ik geen enkel sprankje kleur meer heb gezien sinds ik in deze godverlaten stad ben aangekomen.

Callum zet de roomsoes tussen ons neer en staart me daarna aan. Hij friemelt aan zijn mouw. 'O, de wijn.' Hij werpt een blik op de toonbank, lijkt te besluiten dat het niet de moeite waard is om daarvoor terug te lopen en kijkt daarna weer naar mij, met zijn handen op het tafelblad. Zijn knokkels zijn door de droge winterlucht gebarsten, zijn nagels zijn kort en

afgebeten aan de randjes. ‘Herinner je je de dag van onze eerste ontmoeting nog?’ flapt hij eruit.

Terwijl ik naar de roomsoes kijk, verspreidt een angstig voorgevoel zich in mijn maag, als een druppel inkt in water. ‘Ik herinner me een heleboel dagen.’

‘Maar speciaal die dag?’

‘Ja, natuurlijk.’ Het was een vernederende dag – het doet nog steeds pijn als ik eraan terugdenk. Nadat ik de universiteit drie brieven had gestuurd met betrekking tot mijn toelating en al twee maanden niets van het bestuur had gehoord, ging ik zelf naar het kantoor om te controleren of de post wel was aangekomen. Zodra ik de secretaris mijn naam gaf, deelde hij mee dat mijn correspondentie inderdaad was aangekomen, maar nee, dat de brieven niet aan de raad van bestuur waren doorgegeven. Mijn verzoek was afgewezen zonder dat iemand het onder ogen had gekregen, omdat ik een vrouw was en het vrouwen niet was toegestaan om deel te nemen aan de lessen die in het ziekenhuis werden gegeven. Hierop werd ik onder begeleiding van een patrouillerend soldaat het gebouw uit gestuurd, wat nogal overdreven leek, hoewel ik zou liegen als ik zei dat ik niet had overwogen om langs de klerk te spurten en zonder toestemming de bestuurskamer binnen te stormen. Ik draag altijd praktische schoenen en kan heel hard rennen.

Nadat ik zonder verdere plichtplegingen op straat was gezet, troostte ik mezelf in de bakkerswinkel aan de overkant. Ik at mijn verdriet weg met een roomsoes gemaakt door een bakker met een rond gezicht en het figuur van iemand die elke dag te veel zoetigheid om zich heen heeft. Toen ik hem voor het gebakje probeerde te betalen, gaf hij me mijn geld terug. En terwijl ik de soes opat, precies aan dit tafeltje aan dit raam (o, Callum deed wel heel erg sentimenteel door ons juist hier te laten plaatsnemen), benaderde hij me heel voorzichtig met een beker warme cider en, na een praatje, een aanbod om daar te komen werken.